

має практичного значення, оскільки не містить чітко визначених додаткових ознак чи критеріїв, які визначатимуть суб'єкт злочину як спеціальний.

Щодо відсутності відповідних норм у зарубіжних кримінальних кодексах, то така позиція законодавства країн, які мають досить розвинуте та ефективне кримінальне законодавство, вважаємо позитивним моментом. А тому питання необхідності законодавчого визначення поняття спеціального суб'єкта злочину видається недоцільним, оскільки воно не дає чіткого уявлення про дану категорію та не має практичного значення.

Список використаних джерел

1. Ландіна А. В. Спеціальний суб'єкт злочину: порівняльно-правовий аспект. Вісник Асоціації кримінального права України. – Електронне наукове видання. Випуск 1(10) / 2018. С. 54–63

Медвідь Л. П.,

доцент кафедри правового забезпечення
гуманітарного інституту Національного
університету оборони України імені Івана
Черняховського, кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗА ВЧИНЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

За вчинення правопорушень військовослужбовці несуть юридичну відповідальність, в тому числі кримінальну. При виконанні завдань, що покладаються на Збройні Сили України та інші військові формування особливо важливим питанням є відповідальність військовослужбовців за військові кримінальні правопорушення. В реаліях сьогодення збільшується кількість вчинених кримінальних правопорушень, що підриває авторитет Збройних Сил України. Як показує статистика, з 2014 по 2018 рік, кількість засуджених за військові злочини збільшилася вшестеро. Найбільшу кількість засуджених у 2018 році притягнуто до відповідальності за самовільне залишення військової частини або місця служби, дезертирство та недбале ставлення до військової служби. Притягнення військовослужбовців до кримінальної відповідальності, виходячи з їх правового статусу, має свої особливості.

Основною метою (функцією) завдяки якій існує інститут військових злочинів, безперечно, є охорона суспільних відносин, які виникають і існують між державою та військовослужбовцем (військовозобов'язаним і резервістом) в процесі несення ними відповідного виду військової служби, що полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я й віком громадян України, іноземців або осіб без громадянства, пов'язаній з обороною держави, її незалежності й територіальної цілісності [1, с. 232].

Систему військових кримінальних правопорушень, їх видів та покарань складають 34 статті, що згруповані в XIX розділі Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року (КК). Військовими кримінальними правопорушеннями визнаються передбачені кримінальні правопорушення проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів [2, ст. 401]. З огляду на визначення поняття військового кримінального правопорушення суб'єктом злочину не може бути працівник Збройних Сил України. Однак слід відмітити, що в зв'язку з реформуванням Збройних Сил України значну кількість посад, на яких проходили військову службу військовослужбовці, можуть займати тепер працівники Збройних Сил України. Але у випадку вчинення ними злочинів у зазначеній сфері, не можуть бути притягнені за розділом XIX до кримінальної відповідальності. Тому виникає необхідність законодавчого перегляду положень статі 401 КК для усунення прогалини.

Як, правило, науковці виділяють 9 груп військових правопорушень:

1) проти порядку підлеглості та військової честі (статті 402–406 КК); 2) проти порядку проходження військової служби (статті 407–409 КК) 3) проти порядку збереження та користування військовим майном (статті 410–413 КК); 4) проти порядку експлуатації озброєння та військової техніки (статті 414–417 КК); 5) проти порядку несення бойового чергування та інших спеціальних служб (статті 418–421 КК); 6) у сфері охорони державної таємниці (ст. 422 КК); 7) військові злочини правопорушення (статті 425–4261 КК); 8) проти порядку виконання військового обов'язку в бою та в інших особливих умовах (статті 427–432 КК); 9) проти порядку дотримання звичаїв та правил війни (статті 433–435 КК).

Слід також зауважити, що санкції вищезазначених статей передбачають, крім загальних покарань, спеціальні, виходячи із правового статусу особи. Серед загальних основних покарань, що застосовуються до військовослужбовців, є такі:

- довічне позбавлення волі;
- позбавлення волі на певний строк;
- обмеження волі;
- штраф.

Слід відмітити, що санкції статей всього розділу найбільше передбачають позбавлення волі (92 санкції). Максимальний термін позбавлення волі до 15 років. Штраф передбачено в чотирьох санкціях (ч. 2 ст. 407 КК, ч. 2 ст. 412 КК, ст. 425 КК, ч. 1 ст. 426 КК). Максимальний розмір штрафу – до 4000 неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Обмеження волі передбачено трьома статтями: (ч. 1 ст. 418 КК, ч. 1 ст. 426-1 КК, ч. 1 ст. 435 КК). Обмеження волі не застосовується до військовослужбовців строкової служби. Довічне

позбавлення волі, передбачено в якості альтернативи до позбавлення волі лише однією статтею (ч. 5 ст. 404 КК).

Спеціальними видами покарань, що передбачені XIX розділом Кримінального кодексу України є:

- позбавлення військового звання;
- службові обмеження для військовослужбовців;
- арешт;
- тримання в дисциплінарному батальйоні.

Позбавлення військового звання призначається при вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину і є додатковим покаранням. Однак жодна санкція статей не передбачає такого покарання. Службові обмеження для військовослужбовців передбачені як альтернативні в дев'яти санкціях і не можуть застосовуватися до військовослужбовців строкової служби. Арешт двічі передбачений в ч. 1 ст. 406 КК та ч. 1 ст. 413 КК). Особливістю цього покарання є те, що його військовослужбовці відбувають на гауптвахті. М. С. Туркот зазначає, що а) особливий порядок відбування арешту військовослужбовцями (не в арештних домах, а на гауптвахті) і б) спеціальний правовий статус осіб, які відбувають арешт (залишення у військовому званні на весь час покарання, можливість продовження в подальшому військової служби), дають підстави вважати цей вид покарання спеціальним [3, с. 86–90]. І важко із цим не погодитися. Тримання в дисциплінарному батальйоні передбачено санкціями чотирнадцяти статей. Як виняток, не застосовується до жінок-військовослужбовців.

Таким чином, законодавством передбачені система військових кримінальних правопорушень, їх види та покарання. Особливості кримінальної відповідальності за вчинення військових кримінальних правопорушень зумовлені специфікою військової служби і полягають в тому, що до військовослужбовців застосовуються окремі загальні та спеціальні покарання. Порушення порядку несення або проходження військової служби може негативно позначатися на боєздатності військових частин і в цілому, на обороноздатності держави. Кримінальна відповідальність військовослужбовців є необхідним засобом охорони військової дисципліни і правопорядку, гарантією їх непопорушності та міцності.

Список використаних джерел

1. Харитонов С.О. Військові злочини: поняття, система та проблеми кваліфікації : дис...д-ра юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2019. 232 с.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради. 2001. № 25. Ст. 131.
3. Туркот М. Особливості виконання спеціальних видів покарань, призначених військовослужбовцям. Jurnalul juridic național: teorie și practică. 2015. № 3, т. 1. С. 86–90.